

ΕΛΛΑΔΑ

ΕΛΛΑΔΑ 06.05.2019 : 21:49

Η πράσινη αρχόντισσα των Κυκλάδων

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΑΛΙΟΣ

Πριν από λίγους μήνες ξεκίνησε η πρώτη φάση της αναδημιουργίας του δάσους σκλήθρων στη Βόρη με τη φύτευση 3.000 φυταρίων.

Ετικέτες:

Η Ανδρος, το βορειότερο νησί των Κυκλάδων, κερδίζει τα τελευταία χρόνια έδαφος ως φυσιολατρικός προορισμός χάρη στο –σε μεγάλο βαθμό– ανέγγιχτο τοπίο της, την πλούσια βλάστησή της, τα μονοπάτια και τα όμορφα χωριά της. Αυτό το μοναδικό φυσικό και ανθρωπογενές τοπίο βρίσκεται στο επίκεντρο δύο ευρωπαϊκών προγραμμάτων LIFE. Το πρώτο αφορά την αποκατάσταση των αναβαθμίδων, που κάποτε υπήρχαν σε όλο το νησί, με σκοπό την επανακαλλιέργειά τους με τοπικές ποικιλίες. Το δεύτερο αφορά την αποκατάσταση των πολύτιμων δασών από σκλήθρα που βρίσκονται στα ποτάμια του νησιού και στην προστασία τριών απειλούμενων θαλάσσιων ειδών.

«Το 1995 ζούσα στις Βρυξέλλες και βρέθηκα ένα καλοκαίρι στην Ανδρο. Το τοπίο της με μάγεψε: όλο το νησί είναι ένα τεράστιο γλυπτό. Όπως βλέπεις τις αναβαθμίδες με τον σχιστόλιθο και τους μαντρότοιχους με τα όρθια στήματα, είναι σαν να έχει περάσει κάποιος ένα κολιέ με πέρλες σε όλο το νησί». Με αυτή την πρώτη

εικόνα ξεκίνησε η σχέση της κ. Θεοδώρας Πετανίδου με το νησί. Καθηγήτρια Οικολογίας στο τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου σήμερα, έχει ασχοληθεί εκτεταμένα με τις αναβαθμίδες στα νησιά, παρότι δεν είναι το κύριο επιστημονικό της αντικείμενο. «Υπάρχει επαρκής γνώση για τις αναβαθμίδες. Γνωρίζουμε πώς τις έφτιαχναν, πώς επέλεγαν τα σημεία. Βλέπουμε όμως και την πολύ μεγάλη αδιαφορία στα νησιά για την τύχη τους».

Ο στόχος

Η κ. Πετανίδου είναι επιστημονική υπεύθυνη στο πρόγραμμα LIFE Terrascape («Μετατροπή των εγκαταλελειμμένων τοπίων αναβαθμιδών σε πράσινες υποδομές μέσω συμμετοχικής επιστασίας γης για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»). Στο πρόγραμμα, προϋπολογισμού 2,7 εκατ. ευρώ, που χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από το κοινοτικό πρόγραμμα LIFE, συμμετέχουν το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο ΕΛΓΟ-Δήμητρα, το Εθνικό Αστεροσκοπείο, το Πράσινο Ταμείο και ο Δήμος Ανδρου. «Το πρόγραμμα αφορά τη λειτουργική αποκατάσταση των αναβαθμιδών με σκοπό να επανακαλλιεργηθούν. Στόχος μας είναι να αναδείξουμε τις ωφέλειες (οικονομικές, οικολογικές, πολιτισμικές) που θα προκύψουν, ώστε να ενθαρρύνουμε την επαναχρησιμοποίηση των αναβαθμιδών, ως “πράσινες υποδομές” του νησιού που το προστατεύουν και από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής».

Το πρόγραμμα βασίζεται σε έναν μηχανισμό που λέγεται «επιστασία γης». «Θέλουμε να κινητοποιήσουμε ανθρώπους που έχουν γη με αναβαθμίδες που δεν τη χρησιμοποιούν και οι οποίοι θα συμφωνήσουν να την παραχωρήσουν για μερικά χρόνια σε έναν οργανισμό. Ο οργανισμός αυτός θα αναλάβει να αποκαταστήσει τις αναβαθμίδες, να καθαρίσει και να καλλιεργήσει τα χωράφια. Ηδη, έχουμε συγκεντρώσει περίπου 250 στρέμματα κυρίως στο νότιο κομμάτι του νησιού, περί το Κόρθι και κάποια ξεκίνησαν να καλλιεργούνται τον Οκτώβριο-Νοέμβριο. Χρησιμοποιούμε ντόπιες ποικιλίες, όπως σιτάρι και κριθάρι – μάλιστα σπείραμε κριθάρι ειδικό για βυνοποίηση. Στόχος μας είναι να φθάσουμε τα 1.500 στρέμματα και ο οργανισμός που θα δημιουργηθεί, ένα είδος Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης, να είναι κερδοφόρος, ώστε να διατηρηθεί μετά τη λήξη του προγράμματος το 2021».

Το μηχάνημα εκχερσώνει παλιές αναβαθμίδες στο Κόρθι για να καλλιεργηθούν στη συνέχεια με τοπικά είδη, κυρίως με κριθάρι και σιτάρι.

Το έτερο ερευνητικό πρόγραμμα εκτυλίσσεται κυρίως στο βόρειο κομμάτι του νησιού. Ονομάζεται Andros LIFE Park («Διατήρηση των ειδών και οικοτόπων προτεραιότητας της προστατευόμενης περιοχής της Ανδρου με την ενσωμάτωση κοινωνικοοικονομικών παραμέτρων») και έχει προϋπολογισμό 2,3 εκατ. ευρώ (που κατά κύριο λόγο καλύπτονται από το LIFE). Στο πρόγραμμα συμμετέχουν το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο

ΕΛΓΟ Δήμητρα, η Καϊρείος Βιβλιοθήκη, το Ίδρυμα CBD-Habitat, η ΜΟm, η εταιρεία περιβαλλοντικών συμβούλων ΝCC και ο Δήμος Ανδρου. Υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο Γιώργος Ζερβάκης, καθηγητής μυκητολογίας στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο. «Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στις περιοχές Natura της Ανδρου, που καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος του νησιού», εξηγεί. «Ουσιαστικά συνδυάζει τρεις κατηγορίες βιοτόπων και οργανισμών, με μεγάλο αριθμό ειδικών δράσεων. Η κύρια δράση αφορά την ανασύσταση των συστάδων σκλήθρων: πρόκειται για ένα πολύ ιδιαίτερο δένδρο, με απαιτήσεις ανάλογες με τα πλατάνια, το οποίο συναντάται συχνά στις ηπειρωτικές περιοχές της βόρειας Ελλάδας αλλά σπανίως σε νησιά. Η Ανδρος είναι το νοτιότερο όριο της εξάπλωσής του στη χώρα μας και αυτό κάνει την παρουσία του στο νησί πολύ σημαντική».

Η καταστροφή του 2012

Τα σκλήθρα μεγαλώνουν σε αμμώδη εδάφη στην κοίτη ποταμών. «Στην Ανδρο υπήρχαν δάση σκλήθρων στη Βόρρη και στα Λεύκα. Όμως έπαθαν μεγάλη καταστροφή με τις πλημμύρες του 2012, καθώς τα ποτάμια κατέβασαν τεράστιες ποσότητες νερού και παρέσυραν πολλά δένδρα, αφήνοντας πίσω ένα άγονο μέρος. Στο σημείο αυτό εστιάζουμε στην αποκατάσταση του δάσους: φέτος φυτεύσαμε 3.000 φυτάρια σκλήθρων από σπέρματα που συλλέξαμε την προηγούμενη χρονιά και “ξυπνήσαμε” και ετοιμάσαμε στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο. Παράλληλα, αναπτύξαμε συμβιωτικούς μύκητες, μικροοργανισμούς που ζουν στις ρίζες τους και θα τα βοηθήσουν να αναπτυχθούν γρήγορα». Πριν φυτευθούν, τα δεντράκια μεταφέρθηκαν στο νησί και παρέμειναν στο κτήμα Αγαδάκη (που ανήκει στην Καϊρείο Βιβλιοθήκη) στα Αποίκια ώστε να προσαρμοστούν. Στον χώρο αυτό προγραμματίζεται στη συνέχεια να δημιουργηθεί ένας βοτανικός κήπος, με 150-200 ενδημικά και απειλούμενα είδη.

Μια δεύτερη δράση αφορά σε δύο απειλούμενα είδη πτηνών, τον αιγαιόγλαρο και τον θαλασσοκόρακα, καθώς και τη μεσογειακή φώκια. «Στις νησίδες “Γαυρονήσια”, καθώς και στο βόρειο και στο νότιο άκρο του νησιού πραγματοποιούμε συχνούς καθαρισμούς στις περιοχές γύρω από τις φωλιές των πουλιών. Καθαρισμοί πρόκειται να πραγματοποιηθούν και στις σπηλιές που φωλιάζει η φώκια, ενώ τοποθετήθηκαν και κάμερες ώστε να καταγράψουμε τον πραγματικό πληθυσμό τους. Καθαρίζουμε παραλίες, ενώ θα προσπαθήσουμε να απομακρύνουμε και τα δίχτυα-φαντάσματα. Τέλος, από κοινού με τους αλιείς θα εφαρμόσουμε φιλικές προς τη φώκια αλιευτικές πρακτικές, τις οποίες θα συνδέσουμε με ένα τοπικό σήμα ποιότητας».

Ενα ξεχωριστό μουσείο στα Αποίκια

Ενας χώρος αφιερωμένος στη σημαντική βοτανολόγο Ελλη Μανδαράκα - Σταματιάδου εγκαινιάστηκε πριν από μερικές ημέρες στο χωριό καταγωγής της, τα Αποίκια της Ανδρου. Η Ελλη Μανδαράκα εργάστηκε στο Βοτανικό Μουσείο Γουλανδρή στην Κηφισιά από τη δεκαετία του '60 και άφησε πίσω της ένα πολύ πλούσιο επιστημονικό έργο. Επειτα από πολυετείς έρευνες και δύσκολες αποστολές σε όλα τα βουνά της χώρας κατόρθωσε να συγκεντρώσει περισσότερα από 23.000 άριστα-διατηρημένα δείγματα φυτών. Η ποιότητα της δουλειάς της έτυχε διεθνούς αναγνώρισης, καθώς ανακάλυψε 25 νέα είδη φυτών – σε δύο από αυτά δόθηκε τιμητικά το όνομά της, *Veronica stamatiadae* και *Dianthus stamatiadae*. Ο χώρος, αφιερωμένος στο επιστημονικό έργο της και στη χλωρίδα της Ανδρου δημιουργήθηκε στο μοναστήρι της Αγίας Ειρήνης, το οποίο αναστηλώθηκε πριν από λίγα χρόνια ως μουσειακός χώρος από τον εφοπλιστή Λευτέρη Πολέμη και είναι ελεύθερα επισκέψιμος.

**ΔΙΑΒΑΣΤΕ
ΕΠΙΣΗΣ**

Προσβάσιμη Κρήτη, η πρωτοβουλία που φιλοδοξεί να αλλάξει τον τουριστικό χάρτη
(/1022383/gallery/epikairothta/ellada/prosvasimh-krhth-h-prwtovoylia-poy-filodo3ei-na-alla3ei-ton-toyristiko-xarth)

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΟΥΡΝΑΡΑ